

รุมะห์ เมอนาโป: ที่ลี้ภัยของกวาง ระหว่างอุทกภัย ของแม่น้ำ บาตังฮารี

อลิซาเบธ ดี อินานเดียก
(Elisabeth D. Inandiak)

กวีแห่งกวีพิบัติ บอริจู ทำหน้ากามาตลอดหลายต่อหลายปีแล้ว ตั้งแต่เมื่อคุณ รูนุ่ยย่าตายายบอกเขาว่าบรรพบุรุษเป็นผู้ป่วยโรคเรื้อน ซึ่งถูกปฏิบัติในฐานะคน ชนต่ำที่จะชั่งแวงด้วยไม้ได้โดยผู้คนจากหมู่บ้านข้างเคียง บรรพบุรุษของเขาจึง ถูกผลักไสให้ไปอยู่ในป่าลึกที่เต็มไปด้วยซากปรักหักพังอันดูราวกับจะมีผีสิง ดิน แดนต้องคำสาปที่ถูกทิ้งร้างไปหลายศตวรรษ กระนั้น ในคืนสุดท้ายของเดือน รอมฎอน ผู้ป่วยโรคเรื้อนผู้เคราะห์ร้ายต่างก็ยังคงกล้าที่จะเข้าร่วมเดินในขบวน แห่ง *ตักบิรัน [takbiran]*¹ สวมหน้ากากและผืนผ้าเก่า ๆ ที่ใช้ปกปิดรอยตุ่มแผล บนร่างกาย พวกเขาแบกตะกร้าหวายที่ซึ่งผู้มีจิตใจเห็นอกเห็นใจคงจะทิ้งอาหาร มาให้

อันที่จริง ซากปรักหักพังผีสิงที่วุ่นวายคือซากอาคารที่หลงเหลืออยู่ของสิ่งซึ่งเชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่าง คริสต์ศตวรรษที่ 7 ถึง 13 “จุดบรรจบของความรู้” แห่งนี้เติบโตและรุ่งเรืองขึ้น ที่จุดตัดของเส้นทางการเผยแผ่พุทธศาสนาทางทะเลที่กลายมาเป็นเส้นทาง สำคัญแทนที่เส้นทางสายไหมบนผืนแผ่นดินใหญ่ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 เป็นต้นมา เหล่านักปราชญ์และปรมาจารย์ทางศาสนาทั้งจากจีนและอินเดีย ต่างก็เดินทางมาที่นี่เพื่อรับการศึกษา โดยเดินทางมาทางเรือผ่านช่องแคบ มะละกาและทวนสายแม่น้ำบาตังฮารี (Batanghari) แม่น้ำสายใหญ่ที่สุดใน สุมาตรา คำว่า *บาตัง [Batang]* แปลว่า แม่น้ำ ในภาษาอินโดนีเซีย ขณะที่ *ฮารี [Hari]* คือนามลำดับที่ 656 ของพระวิษณุ ด้วยการเดินเรือตามสายน้ำนี้ เองที่ศาสนาจากอินเดียเข้าสู่หมู่เกาะตั้งแต่ศตวรรษแรก ทวนน้ำขึ้นไปถึงป่าดงดิบดั้งเดิมบริเวณพื้นที่ลาดชันของภูเขาไฟเกรอินจี (Kerinci Volcano) เส้นทาง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “เส้นทางทองคำ” เนื่องจากเหล่าพ่อค้าจากทั่วทั้งทวีปเอเชีย ต่างก็รีบเร่งเดินทางมาเพื่อค้นหาโลหะที่วุ่นวายนั้น ดังนั้น ชื่อ “สุวรรณทวีป” (Suvarnadvipa) ซึ่งในภาษาสันสกฤตหมายถึง “เกาะแห่งทอง” จึงถูกใช้เพื่อ หมายถึงดินแดนที่ปัจจุบันรู้จักกันในนามเกาะสุมาตรา (คำสอนของศาสนาพุทธ แบบมหายานและต้นตระกูลจากเกาะนี้เผยแผ่ไปไกลจนถึงทิเบต) จนกระทั่งถึง คริสต์ศตวรรษที่ 13 มหาวิทยาลัยอันยิ่งใหญ่แห่งนี้ก็ ถูกลิ้มเลียนไป

ทุกวันนี้ ตรงจุดที่เป็นที่ตั้งคือหมู่บ้านมูอาราจัมบี (Muara Jambi) ซึ่งผู้อยู่อาศัย ทั่งหมดเป็นชาวมุสลิม บ้านของพวกเขาทำจากไม้และสร้างอยู่บนไม้ค้ำยันเสียบ ผึ่งแม่น้ำบาตังฮารี ในเรือกสวนพวกเขาเพาะปลูกคาเคา ลางสาต และทุเรียน กินพื้นที่รวมกว่า 3,000 เฮกตาร์ ในใจกลางเหล่าซากปรักหักพังของกลุ่มอาคาร วัตถุ คนวัยหนุ่มสาวในหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยไปร่วมทำการขุดค้นแหล่งโบราณสถานกับนักโบราณคดีเป็นครั้งคราว พวกเขาจะรู้ว่าจะพุดคุยกับก้อนหินแต่ละก้อน เป็นดินลูกรังแต่ละเนิน ต้นไม้แต่ละต้นอย่างไร ขณะที่เหล่าพ่อแม่ผู้ปกครองของ พวกเขาอาศัยอยู่ในกระท่อมหลังเล็ก ฝ้าดูการรื้อถอนของลูกๆเรียนยามค่ำคืน สำหรับคนหนุ่มสาว ภูมิปัญญาความรู้โบราณยังคงมีชีวิตอยู่ท่ามกลางซากอาคาร หักพัง พวกเขาใช้ชีวิตอย่างลึกซึ้งและเป็นไปเองราวกับธรรมชาติต่อแรงบันดาลใจ และการแผ่ผิงเข้าไปในตัวเองจากซากอาคารหักพังนั้น พวกเขาจึงสะสมและ คอยอ่านหนังสือประวัติศาสตร์กันมากมายท่ามกลาง พวกเขาจึงเป็นทั้งผู้พิทักษ์ สถานที่แห่งนี้และเป็นนักสำรวจอดีตของมัน โดยที่ตำนาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ “ดวงตาภายใน” เปรียบดังเครื่องมือขุดค้นทางโบราณคดี

เพื่อที่จะเฉลิมฉลองความทรงจำว่าด้วยบรรพบุรุษที่เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อน กวีอย่าง บอริจูจึงเริ่มที่จะทำหน้าที่กวางแห่งความทนทานขึ้นมาจากฟักทองแห้ง ซึ่งพวก เด็ก ๆ มักจะนำมาถือกันทุก ๆ ปีในค่ำคืนสุดท้ายในเดือนแห่งการถือศีลอด ในขบวนแห่อันสนุกสนานรื่นเริงที่เดินไปทั่วหมู่บ้าน

1 ตักบิรัน (Takbiran): การสวดและการเฉลิมฉลองในคืนสุดท้ายของเดือนรอมฎอนหรือเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวมุสลิม

การเฉลิมฉลองความทรงจำว่าด้วยบรรพบุรุษที่เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อนโดยการทำ หน้ากากจากฟักทองแห้ง ภาพถ่ายโดย มุลนิธิปัทมาสนะ

เรือนร่างผอมบางของบอร์จู? คล้ายจะสับทอดมาจากปู่ชาวอินเดีย ความผอมบาง อันมาจากการนำเพ็ญตะบะและทรงผมแบบราสตาฟาเรียนทำให้เขามีรัศมีคู่ควร กับความมุ่งมั่น ในระหว่างสัปดาห์ ในโรงเรียนท้องถิ่น เขาจะสอน *ปัญจศีลา [Pancasila]* หลักการพื้นฐาน 5 ประการของรัฐธรรมนูญอินโดนีเซีย ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมทางสังคม ความร่วมมือกันในชุมชน (*gotong royong*) และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในช่วงเวลาที่ควั่นจากไฟฟ้าหนาทึบจน กระทั่งโรงเรียนได้รับคำสั่งให้ปิด เขาดำเนินการประท้วงเชิงกวีนิพนธ์เพื่อต่อต้าน การคอร์รัปชั่นที่หน้าจวนผู้ว่าการในตัวเมืองจัมบี ในคืนวันเสาร์ เขาร้องเพลงใน งานแต่งงานร่วมกับวงดนตรีป๊อปมลายู และในคืนวันอาทิตย์ เขาพาเด็ก ๆ ไป ยังโรงเรียนที่ “เปิด-ให้-ทุกคน” [open-for-all] ริมฝั่งแม่น้ำบาดังฮารี เพื่อที่ จะเพาะปลูกผักร้างป่าแวงสีเขียวเพื่อต้านทานฝุ่นถ่านหิน ซึ่งมักจะลอยตกมายัง หมู่บ้านเมื่อฝนตกหนักอย่างไม่ลืมหูลืมตา เมื่อพวกเขาถกถกบรรทุกในอีกฟากฝั่ง หนึ่งขนถ่ายถ่านหินเข้าสู่คลังสินค้าในพื้นที่เปิดโล่ง นอกจากนั้น บอร์จูยังเป็นพ่อ ของเด็กหญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งด้วย ในฐานะมุสลิมผู้พยำภรณ์ เขาตั้งชื่อลูกสาว ว่า ปรัชญาปารมีตา [Prajnaparamita] ซึ่งมีความหมายว่ามารดาแห่งปัญญา ตามระบบคิดแบบพุทธศาสนานิกายมหายาน

ในเดือนกันยายนปี 2562 ทั่วทั้งจังหวัดจัมบีถูกรุกรานโดยควันไฟจากไฟป่าขนาด ใหญ่ ในทำนองเดียวกันกับภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งในสุมาตราและกาลิมันตัน คำศัพท์ ใหม่ในภาษาอินโดนีเซียคำหนึ่งเกิดขึ้นภายใต้อาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมนี้ คือ คำว่า *การฮุตลา [karhutla]* คำย่อซึ่งมาจากคำกล่าว “*kebakaran hutan dan lahan*” [ไฟไหม้ป่าและไฟไหม้ทุ่ง] เพื่อที่จะกำกวมภาวะภัยพิบัติ บอร์จูจึงรื้อฟื้น พิธีกรรมโบราณอย่างพิธีกรรมลอยเรือ [*Larung Sungai*] ขึ้นมาใหม่ ภายใต้ ท้องฟ้าสีแสดอันขมุกขมัวไปด้วยม่านควันหนาเตอะ ผู้คนในหมู่บ้านมูอาราจัมบี ล่องไปกับเรือตัดเครื่องยนต์ขนาดยาวสองลำเพื่อโปรยเครื่องเช่นสังเวียงลงใน แม่น้ำ ทุก ๆ คนสวมหน้ากากโรคเรื้อนที่ทำจากฟักทองซึ่งถูกดัดแปลงให้เป็น หน้ากากกันไฟ และนักกวีก็กล่าวบทกวี:

“น้ำของบาดังฮารีไม่สามารถปลอมประโลมความกระหายได้อีกต่อไป
 กระแสซึ่งเคยนำพาตำนานอันรุ่งโรจน์
 วันนี้นำเอาข้าวคร่ำของภัยพิบัติมาสู่เกาะทองคำ
 โลกกำลังเผาไหม้ เเผาไหม้
 ชาวนาผู้ก่อกองไฟในนาข้าวแห่งผาก

2
 ชื่อจริงของบอร์จู
 [Borju] คือ มุกฮัตตา
 ฮาดิส [Mukhtar
 Hadir]

นั่งนิ่งเฉย ไม่มีต้นไม้หลงเหลือให้ใช้กำบัง
ตัดจนเหี้ยน มันลั่นแต่ร่วงหล่นลงไปในกระเป๋ายของพวกตัวตลก
ผู้สวมใส่อาภรณ์ของผู้คนจำนวนหยิบมือ
สิ่งที่หลงเหลือคือกิ่งไม้เน่าไขว่คว้าไปยังท้องฟ้า
สิ่งที่หลงเหลือยังหลงเหลืออยู่เพื่อที่จะตาย
รอคอยการใส่ร้ายป้ายสีของโลกใบนี้”

เมื่อผู้เขียนมาถึงมูอาราจัมบีเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553 ด้วยการเชิญอย่างเป็นทางการ สำหรับผู้มีอำนาจปกครองระดับจังหวัดแล้ว ผู้คนในหมู่บ้านยังถูกถือว่าเป็นชนชั้นต่ำราวกับว่าตราบาปที่มาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นผู้ป่วยโรคเรื้อนยังคงยึดกุมพวกเขาอยู่ ตัวผู้ว่าการเองก็ห้ามปรามมิให้แขกของเขาออกไปเดินเล่นในหมู่บ้านคนเดียว เขาจะสั่งให้ทหารคอยตามอารักขาแขกหรือเพื่อที่จะป้องกันจาก “ประชากรกลุ่มนี้ซึ่งเป็นทั้งโจรขโมยและพวกนอกกฎหมาย” ประชาชนชาวมูอาราจัมบีถูกกล่าวหาว่าขโมยผลไม้จากต้นไม้ในสวนของตนเอง ซึ่งพวกเขาเห็นว่ารัฐอ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งโบราณคดี หรือไม้ก็ด้วยเหตุของการประท้วงต่อต้านบริษัทถ่านหิน ชาวบ้านยังถูกดูถูกเหยียดหยามจากกรมโบราณคดี ผู้ซึ่งจ้างพวกเขาเป็นแรงงานราคาถูกในการขุดค้นและยังสงสัยว่าชาวบ้านจะขโมยข้าวของมีค่าที่ขุดค้นมาได้ แต่เมื่อใดที่คนในหมู่บ้านส่งมอบอะไรที่ค้นพบได้ให้แก่พวกนักโบราณคดี พวกเขาก็ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนัยสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือความหมายทางศาสนาของวัตถุโบราณเหล่านั้นเลย ราวกับว่าพวกเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะรู้ ราวกับว่าความรู้เป็นแต่ของนักวิชาการไม่ได้เป็นของ “ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ไร้การศึกษา”

ในเดือนพฤศจิกายนปี 2553 รัฐบาลท้องถิ่นจังหวัดจัมบีจัดสัมมนาเกี่ยวกับมูอาราจัมบีในฐานะที่เป็นตัวเลือกสำหรับการเสนอฐานะพื้นที่มรดกโลกของยูเนสโก ผู้เขียนได้รับเชิญให้ไปพูดเกี่ยวกับการเดินทางของปรมาจารย์ทางพุทธศาสนาชาวอินเดีย อติศะที่ปังกรศรีชญาณ (Atisha Dipankara Shrijnana) ไปยังสุวรรณทวีปในปี 1555 ซึ่งถูกบันทึกอยู่ในเอกสารต้นฉบับลายมือจากทิเบตที่เชื่อว่าเขียนขึ้นโดยตัวของอติศะเอง พระสงฆ์ผู้ทรงความรู้ผู้นี้ออกจากศูนย์กลางอันยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนาอย่างนาลันทา (Nalanda) ในอินเดีย เพื่อที่จะข้ามมหาสมุทรไปพบกับคุรุที่เขานับถือที่สุดมาตลอดหลากหลายอดีตชาติอย่างเซอร์ลิงปะ (Serlingpa) บุรุษแห่งเกาะทองคำ หลังจาก 13 ปีในสุมาตรา อติศะจึงเดินทางกลับอินเดีย และในเวลาต่อมาได้รับเชิญจากพระราชแห่งทิเบตให้ไปปรับหน้าที่ดำเนินการซึ่งเรียกกันว่า “การเผยแผ่พุทธศาสนาครั้งที่สอง” ในแถบหิมาลัย โดยนำเอาคำสอนล้ำค่าจากอาจารย์ที่มาจากเกาะทองคำ

ระหว่างการสัมมนาทั้งสองวัน นักวิชาการหลายท่านบอกเล่าเปิดเผยวิธีการการขุดค้นที่ทำมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ 1970 โดยรัฐบาลอินโดนีเซียนั้นได้ขุดค้น “วัด” ไปแล้วจำนวน 8 แห่ง จากจำนวนกว่า 84 แห่ง ตลอดจนรูปปั้นต่าง ๆ เครื่องปั้นดินเผาแบบจีนและเครื่องเซรามิคจากราวคริสต์ศตวรรษที่ 9 แต่เนื่องจากพบจารึกอยู่เพียงไม่กี่หลัก นักโบราณคดีจึงไม่สามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำนักถึงการมีฐานะเป็น “มหาวิทยาลัย” กระนั้น นักโบราณคดีก็ยอมรับว่ากลุ่มอาคารเหล่านี้คงไม่ใช่วัดวาอาราม ทว่าน่าจะเป็นศูนย์การเรียนรู้มากกว่า ด้วยการที่อาคารแต่ละแห่งมีแท่นฐานแห่งละ 2 ถึง 6 แท่น ทั้งยังมีหลังคากระเบื้องที่ตั้งอยู่บนเสาไม้เป็นเครื่องบังแดดบังฝน พวกนักเรียนสงฆ์ทั้งหลายคงจะนั่งขัดสมาธิรายล้อมรอบ ๆ แท่นฐานนั้นบนพื้นที่ปูด้วยอิฐ

วัด Koto Mahligai, หมู่บ้านมูอราจัมบี

หนึ่งในคำบรรยายที่ยอดเยี่ยมที่สุดในการสัมมนาครั้งนั้นมาจากศาสตราจารย์ ดร. มุนดาร์ตจิโต [Mundardjito] นักโบราณคดีอาวุโสแห่งมหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย จาการ์ตา เขาเน้นย้ำว่าการก่อสร้างตัวของมูอราจัมบีซึ่งกินเวลากว่าหลากหลายศตวรรษ ต้องอาศัยความรู้ที่มีลักษณะหลากหลายสาขาวิชา เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับลักษณะทางภูมิประเทศอันสลับซับซ้อนของสถานที่ไม่ว่าจะเป็น ป่าฝน บึง และแม่น้ำที่จะมีน้ำท่วมในฤดูมรสุม ดังนั้น เพื่อที่จะคลี่คลายประเด็นที่ ดร.มุนดาร์ตจิโต เรียกว่าเป็น “บัตรประชาชนอินโดนีเซีย” แนวการทำความเข้าใจแบบหลากหลายวิชาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในทุกวันนี้ เมื่อนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักจารึกวิทยา นักสิ่งแวดล้อม สถาปนิก ผู้นำทางจิตวิญญาณ และชุมชนท้องถิ่นควรจะได้รับ การสนับสนุนให้อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

บอร์จู่และเพื่อน ๆ จากหมู่บ้านของเขาไม่ได้รับเชิญไปในงานสัมมนาในฐานะผู้บรรยาย เป็นแต่เพียงผู้ฟังเท่านั้น แต่พวกเขาก็เป็นผู้ฟังที่ตั้งอกตั้งใจ และบทบรรยายของ ดร. มุนดาร์ตจิโต ก็โดนใจอย่างจัง บทบรรยายนั้นคล้ายจะปลดปล่อยพวกเขาจากกระบวนการตีตราให้เป็นคนชั้นต่ำ คนนอกกฎหมาย และเกษตรกรผู้โง่เขลา ตามภาพประทับที่สร้างขึ้นโดยเจ้าหน้าที่รัฐในองค์กรปกครองท้องถิ่นและพวกนักวิชาการจำนวนหนึ่ง คำบรรยายนั้นอนุญาตอย่างเต็มที่ให้พวกเขา มีหน้าที่และความชอบธรรมในการที่จะดำเนินการค้นคว้า รักษา และพัฒนาความมั่งคั่งอันแตะต้องไม่ได้ [intangible wealth] ที่อยู่ใน “บ้านของพวกเขา” ซึ่งหมายถึงแหล่งโบราณคดีมูอราจัมบีต่อไปได้ นับแต่นั้นเป็นต้นมา พวกเขาเริ่มจัดตั้งองค์กรอย่างเป็นทางการและมีโครงสร้างชัดเจนผ่านการก่อตั้งมูลนิธิ ปัทมาสนะ [Padmasana; หมายถึง ฐานรูปทรงดอกบัวที่ปรากฏในภาพแทนของพระพุทธรเจ้าในคำยัน] เพื่อที่จะทำให้งานของพวกเขาเป็นมืออาชีพขึ้นและสามารถบอกเล่าหรือแบ่งปันเรื่องราวให้กว้างขวางออกไปได้ และนั่นเองจึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เขียนได้เข้าไปยังหมู่บ้าน โดยไม่มีการอารักขาของพวกทหาร และไม่จากไปอีกเลย

ในปี 2555 แหล่งโบราณคดีแห่งมูอราจัมบีได้รับการประกาศโดยรัฐบาลอินโดนีเซียให้เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม [cagar budaya] หลังจากได้รับการกำหนดให้อยู่ในรายการตัวเลือกที่เป็นไปได้สำหรับการเสนอให้เป็นมรดกโลกของยูเนสโกเมื่อปี 2552 กระนั้นก็ตาม ทุกวันนี้บริเวณมูอราจัมบีและตัวของชุมชน ต้องเผชิญกับการคุกคามทั้งจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไม่น้อย ตัวอย่างเช่น:

- แม่น้ำบาตังฮารี แต่เดิมคือแม่น้ำที่ขุ่นถ่ายแร่ทองคำและเป็นเส้นทางของผู้รู้ กลายมาเป็นแม่น้ำสีดำที่เต็มไปด้วยมลพิษ ตามแม่น้ำสาขาที่อยู่ต้นน้ำ พวกคนลักลอบขุดเหมืองทองใช้ปรอทเพื่อแยกผงทองออกมาและทิ้งสารตกค้างลงในแม่น้ำ

- เครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ซึ่งใช้ชุดทรายบริเวณด้านหน้าของหมู่บ้านทำให้ตลิ่งทรุดตัว น้ำในแม่น้ำขุ่นขึ้น ทำให้โลหะหนักลอยขึ้นมาบนผิวน้ำ ในขณะที่ทำให้ชุมชนมีสุขภาพที่หลายยังคงจมอยู่ใต้น้ำ

- ทางฝั่งตรงข้ามของมูอาราจัมบีในที่ซึ่งกลุ่มอาคารวัดวาอีกสามกลุ่มตั้งอยู่ โรงเลื่อยเก่าถูกใช้เพื่อเป็นโกดังเปิดโล่งสำหรับเก็บถ่านหิน ในขณะที่เดียวกันกับการผลาญทรัพยากรป่าไม้อย่างไร้ขีดจำกัด เมื่อมีการขนส่งถ่านหินขึ้นเรือบรรทุกขนาดใหญ่ กลุ่มเมฆสีดำก็จะก่อตัวขึ้นเหนือแม่น้ำบาตังฮารี ก่อนที่จะสร้างฝนที่เจือไปด้วยสารพิษและน้ำมันตกลงมายังหมู่บ้าน แทรกซึมเข้าไปที่ดวงตาและปอดของผู้คน

- พื้นที่ขนาดใหญ่ของมรดกแห่งชาติแห่งนี้ยังคงอยู่ ๆ ถูกเขมือบโดยพื้นที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันขนาดใหญ่ โดยเฉพาะเหล่าหนองบึงของมูอาราจัมบีซึ่งเดิมทีเป็นที่ที่มีต้นเตยขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ผู้หญิงในหมู่บ้านมักจะใช้ใบเตยในการสานเสื่อที่ใช้ในพิธีกรรมตลอดช่วงเวลาต่าง ๆ ในชีวิต

- การท่องเที่ยวแบบมวลชนในระดับท้องถิ่นกำลังเฟื่องฟูกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ในฐานะแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ การไหลบ่าเข้ามาเรื่อย ๆ ของนักท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญชาวพุทธ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ทั้งจากประเทศมาเลเซีย ใต้หวัน สิงคโปร์ ไทย จีน และอินโดนีเซีย เข้ามาสักการะในพื้นที่แถบตอนล่างของกลุ่มอาคารวัดวาเหล่านี้ แต่ก็ละเลยเพิกเฉยประชากรชาวมุสลิมซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ นักท่องเที่ยวมากันกับไกด์ของตัวเอง ดังนั้น ผู้คนในหมู่บ้านจึงไม่ได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

พื้นที่ในวัดมูอาราจัมบี

สมาชิกของมูลนิธิปีกมาสนะล้วนแต่เป็นผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านมูอาราจัมบี พวกเขาเด็ก ๆ ต่างก็เรียนรู้ผ่านการเอาอย่างผู้สูงอายุ กิจกรรมต่าง ๆ ของมูลนิธิดำเนินการเพื่ออยู่อาศัยในหมู่บ้านกว่า 3,000 คน แต่ยังคงถึงนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนผ่านมาด้วย ในบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่มูลนิธิดำเนินการรวมถึงการสอน เวทีเสวนา การจัดกิจกรรม การจัดฉายภาพยนตร์ เช่น:

โบราณคดีพลเมือง โบราณคดีสาธารณะ-ใหม่ [Re-public archaeology]³

- ในท้องน้ำของแม่น้ำบาตังฮารีพบว่ามีเหรียญจีนโบราณกว่า 6,000 เหรียญ โดยนับอายุย้อนไปได้จนถึงตั้งแต่หนึ่งศตวรรษก่อนคริสตกาล และได้มีการระบุอายุและจำแนกแจกแจงไปตามแต่ราชวงศ์ต่าง ๆ แล้ว
- เก็บรักษาม้วนจารึกดีบุกที่พบในแม่น้ำบาตังฮารี จำหลักด้วยถ้อยคำหรือคาถาในภาษามลายูโบราณ ชวา และสันสกฤต (ดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการร่วมกับอาร์โล กริฟฟิธส์ [Arlo Griffiths] อดีตผู้อำนวยการของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ [EFEO] ในจาการ์ตา เพื่อที่จะถอดความและทำให้จารึกม้วนเหล่านี้สามารถ “พูดได้” อีกครั้ง ภายใต้การสนับสนุนของนักโบราณคดีชาวฝรั่งเศส ปีแยร์-อ็องส์ ม็องกัวิน [Pierre-Yves Manguin] หนึ่งในผู้เชี่ยวชาญอินโดเนเซียนด้านประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินโดนีเซีย)

สิ่งแวดล้อม:

- แหล่งพักพิงอนุบาลพืชสนุนไฟโรและชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์
- การผลิตถุงจากพลาสติกรีไซเคิลเพื่อนำมาขายในพื้นที่
- ผลิตภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับความถดถอยเสื่อมโทรมของพื้นที่อันเป็นผลมาจากการทำเหมืองและนิคมเกษตรกรรม เพื่อสร้างความตระหนักผู้ต่อสาธารณะ

วัฒนธรรม:

- รื้อฟื้นการเต้นรำ ดนตรี หน้ากาก และการผลิตหัตถกรรมท้องถิ่น [ผ้าบาติก เสื้อ]
- รวบรวม*เซอโลกา* [seloka; คำประพันธ์ประเภทกวีตั้งเดิมความยาวสี่บาทที่ว่าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมเนียมหรือกฎหมายจารีต] ซึ่งยังรวมถึงความรู้ที่ถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชน เช่น ตำนานท้องถิ่นและพืชสนุนไฟโร เป็นต้น
- การทำพจนานุกรม “มูอาราจัมบี-อินโดนีเซีย” [กำลังดำเนินการ]
- การทำภาพยนตร์สารคดีเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสาบสูญไป เช่น *ซิกิร บารดะห์* [Zikir Bardah; กลองซู่ฟิซขนาดใหญ่ที่เล่นโดยผู้อาวุโส]
- โครงการศิลปินในพำนัก ร่วมกับนักเรียนนักศึกษาชาวสิงคโปร์จำนวน 9 คน จากวิทยาลัยศิลปะลาซาล [Lasalle College of the Arts] มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในหมู่บ้านและมีนิทรรศการร่วมในสิงคโปร์ [นิทรรศการ “Crossing the Straits” [ข้ามช่องแคบ] พ.ศ.2559-2561 จัดโดยวิทยาลัยศิลปกรรมแม็คแนลลี [McNally School of Fine Arts]]; รวมไปถึงการตีพิมพ์หนังสือ “To leave home is already half the journey” [การออกจากบ้านก็เป็นครึ่งหนึ่งของการเดินทางแล้ว] โดยวิทยาลัยศิลปะลาซาล

3
สาธารณะ-ใหม่
[‘Re-public’] เป็นคำ
ใหม่ที่สร้างขึ้นโดยผู้คน
ในหมู่บ้าน โดยเป็นการ
เล่นกับกรอบคิดสอง
อย่าง ประการแรก เพื่อ
เปิดให้โบราณคดีเป็น
ของสาธารณชน ของ
ผู้คนในหมู่บ้าน ไม่ใช่แต่
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ดัง
นั้นแล้วจึงจะถือว่าเป็น
“สาธารณรัฐ” อย่าง
แท้จริง หรืออีกนัยหนึ่ง
รูปแบบของ
ประชาธิปไตยในทาง
โบราณคดี

นักศึกษาจากวิทยาลัยศิลปะลาซาล

- การตีพิมพ์หนังสือ “Dreams from The Golden Island” [ความฝันจากเกาะทองคำ] [สำนักพิมพ์ Babad Alas, พ.ศ.2561] ในสี่ภาษา [อินโดนีเซีย จีน อังกฤษ และฝรั่งเศส] ออกแบบศิลปกรรมโดยศิลปินรุ่นเยาว์จากมูอาราจัมบี หนังสือเล่มนี้เป็นดังสะพานเชื่อมระหว่างอดีตอันเป็นพุทธศาสนาและความเป็นมุสลิมในปัจจุบัน โดยรวบรวมพระสูตรในภาษาสันสกฤต ทิเบต จีน และซูเราะห์จากคัมภีร์อัลกุรอาน ตลอดจนกวีนิพนธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน สิ่งพิมพ์ชิ้นนี้จึงเปรียบได้กับการเป็น “บัตรอัตลักษณ์-บัตรประชาชน” ของผู้คนแห่งหมู่บ้านมูอาราจัมบีที่เปิดให้พวกเขาเป็นที่รับรู้ต่อเจ้าหน้าที่รัฐอินโดนีเซียและยูเนสโกในฐานะผู้พิทักษ์ของพื้นที่ และเป็นนักสำรวจอดีตของพื้นที่ เพื่อจะไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็น “ผู้บุกรุก” ที่จะต้องเผชิญกับการข่มขู่เรื่องการขับไล่และพรากรยึดที่อยู่อาศัย

ภาพถ่ายบันทึกระหว่างนิทรรศการ

เพื่อที่จะท้าทายกับความขัดแย้งหลากหลายมิติตั้งที่กล่าวข้างต้นซึ่งห้อมล้อมแหล่งโบราณคดีขนาดมหึมาที่ มูลนิธิปัทมาสนะจึงกำลังสร้างศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมขึ้น ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับอดีตและสำหรับอนาคตจากสุมาตราและนอกเหนือออกไป โดยก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจากกิจกรรมและโครงการที่ดำเนินการมาแล้วก่อนหน้านี้ นี่จึงจะเป็นแบบจำลองขนาดเล็กของที่ซึ่งเป็นดัง “มหาวิทยาลัยสีเขียว” แห่งแรกจากยุคโบราณ ณ จุดตัดและจุดติดต่อ

ระหว่างอินเดียและจีน ในสถานที่ซึ่งวิทยาเขตของมันจะผนวกรวมเอาป่าฝนใน
ฐานะที่เป็นเรือสวน ห้องสมุด ร้านขายยาที่มีชีวิต และที่พักพิงสำหรับการเจริญ
สติ “บ้านแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและสันติภาพแห่งโลก” แห่งนี้ มุ่งหมายที่จะ
สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ให้การศึกษาทางจิตใจ ต่อสู้กับปัญหาการหลงลืมทาง
ประวัติศาสตร์ เผยแพร่ส่งต่อวัฒนธรรมของสันติและการเคารพธรรมชาติ บ้าน
หลังนี้ตั้งชื่อว่า รุมะห์ เมอเนาโป [Rumah Menapo] รุมะห์ [Rumah] แปลว่า
บ้าน ส่วน เมอเนาโป [Menapo] คือคำที่ผู้คนในหมู่บ้านใช้เรียกกลุ่มอาคารวัดวา
ลี้ภัยซึ่งล้อมรอบไปด้วยกำแพงและคูคลอง ที่ซึ่งพื้นที่จำนวนมากหักพังและ
ปกคลุมไปด้วยกองดินอยู่ระหว่างเรือสวนและแหล่งเพาะปลูกโกโก้ นักโบราณคดี
ยังไม่สามารถที่จะเปิดเผยความลี้ภัยของกลุ่มอาคารวัดวาแห่งนี้ได้ ดังนั้นจึง
อาศัยศัพทวิทยาท้องถิ่นว่า *เมอเนาโป* ใช้เรียกไปก่อน คำว่า *เนาโป* [Napo] ในภาษา
มูอาราจัมบี หมายถึง “กวาง” ส่วนคำว่า *เมอ* หมายถึง “สถานที่” ในระหว่างฤดู
น้ำหลากที่แม่น้ำบาดังฮารีจะท่วมเป็นประจำในทุก ๆ ปี ซึ่งจะทำให้พื้นที่หมู่บ้าน
จมลงที่ความสูงกว่าหนึ่งเมตร *เมอเนาโป* คือพื้นที่สูงที่เหล่าสัตว์ป่าจะใช้ลี้ภัย
(ในทำนองเดียวกันกับเรือของโนอาห์)

ในโอกาสก่อตั้ง *รุมะห์ เมอเนาโป* วันนี้นับวันแห่งหน้าจากผู้ป่วยโรคเรื้อนเผยกาย
ในฐานะการเต้นรำเชิงพิธีกรรมเพื่อการเยียวยารักษา แสดงโดยหญิงสาวใน
หมู่บ้านในนาม *โตเบ็ง ลาบู* [Topeng Labu] หรือหน้ากากฟักทอง

ประวัติผู้เขียน

อลิซาเบธ ดี อินานเดียก (Elisabeth D. Inandiak) เป็นนักเขียน นักแปล และ ช่างภาพ เกิดที่ประเทศฝรั่งเศส เธอเริ่มเดินทางทั่วโลกในฐานะนักสื่อมวลชน ตอนอายุ 19 ปี เขียนวรรณคดีหลายเล่ม เช่น เรื่องราวชีวิตของ Marceline Loridan Ivens หญิงเชื้อสายยิวผู้ถูกเนรเทศในค่ายกักกันเอาทวิทซ์ ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง รวมถึงได้เขียนบทภาพยนตร์หลายเรื่อง เช่น *A Tale of the Wind* ร่วมกับผู้กำกับสารคดีชาวดัตช์ Joris Ivens ในปี 2532 เธอลงหลักปักฐานที่ยอคอยการ์ทา อลิซาเบธเรียบเรียงวรรณกรรมชาวชือดั่งอย่าง *Serat Centhini* ให้เป็นฉบับคริสต์ศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชื่อว่า *Kekasih yang Tersembunyi* หลังจากแผ่นดินไหววันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2549 เธอได้ก่อตั้งสตูดิโอ Giri Gino Guno ใน เบเนกัน บันตุล ขณะที่เกิดการระเบิดของภูเขาไฟเมอราปีวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2553 เธอและโรงเรียนประจำ Al Qodir Islamic ได้ร่วมกันจัดหาที่อยู่อาศัยให้ผู้คนจากหมู่บ้านคินาเจโรจนกระทั่งพวกเขาสามารถกลับไปยังบ้านของพวกเขาได้จากประสบการณ์ในภัยพิบัติทางธรรมชาติสองครั้งนี้ ได้เกิดเป็นหนังสือ *Babad Ngalor-Ngidul* ซึ่งได้ศิลปิน Heri Dono มาร่วมวาดภาพประกอบ เป็นหนังสือภาคต่อของ *Lahirnya Kembali Beringin Putih* [พ.ศ.2542] เธอได้สร้างผลงานล่าสุดร่วมกับชาวบ้านจากหมู่บ้านมูอาราจัมบี ในสุมาตรา โดยใช้ชื่อ *Mimpi-Mimpi dari Pulau Emas* ซึ่งประกอบด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา และการใช้ดวงตาที่สามเพื่อการขุดค้นโบราณสถานทางพุทธศาสนา นับว่าเป็นการสร้างปัญญาและความสุขร่วมกันกับพวกเขา

จัดขึ้นโดย

THE FACTORY
CONTEMPORARY ARTS CENTRE

ร่วมสนับสนุนโดย

SAM | Fund for Arts and Ecology

MAIAM
CONTEMPORARY
ART MUSEUM

สนับสนุนโดย

SELASAR SUNARYO
GIVE SPACE

graycenter
FOR ARTS AND INQUIRY